

Asia: VN/14657/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia siten, että kotihoidon tuen maksamisen edellytykseksi säädettäisiin kolmen vuoden asumisaikavaatimus perheen molemmille vanhemmille. Yhden vanhemman perheissä asumisaikavaatimus koskisi lapsen kanssa asuvaa vanhempaa. Jos lapsen perheeseen kuuluva vanhempi, muu huoltaja tai vanhemman tai muun huoltajan avio- tai avopuoliso olisi asunut Suomessa alle kolme vuotta 16 vuotta täytettyään, ei kotihoidon tukea maksettaisi.

Esityksellä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista sekä lasten yhteiskuntaan integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista. Tavoitteena on, että useammat valitsisivat lapsen hoitomuodoksi varhaiskasvatukseen osallistumisen ja useammat vanhemmat ohjautuisivat nykyistä enemmän kotoutumispalveluiden piiriin.

Valtuutettu toteaa, että esityksen tavoite edistää pienten lasten vanhempien kotoutumista sekä lasten yhteiskuntaan integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista ovat sinänsä kannatettavia ja hyväksyttäviä. Valtuutettu kiinnittää kuitenkin erityisesti huomiota siihen, että nyt sinänsä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi esitetty keino ei vaikuta kohtelevan maahanmuuttajataustaisia perheitä keskenään yhdenvertaisella tavalla.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon,

vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslaki konkretisoi perustuslain, ihmisoikeussopimusten ja EU-oikeuden yhdenvertaisuus- ja syrjintäkielto­säännöksiä sekä panee toimeen perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan velvoitetta turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PeVL 31/2014). Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on korostettu, etteivät henkilöihin kohdistuvat erot saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn, kuten alkuperän, perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

EU-sääntelyn ja unionin kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun vuoksi henkilöllä, jolla kolmen vuoden asumisaikavaatimus täyttyy esimerkiksi toisessa EU-maassa asumisen perusteella, olisi jatkossakin mahdollista hakea kotihoidon tukea. Tämä tarkoittaa, että kohdejoukko, johon hallituksen esityksellä tavoiteltavat muutokset kohdentuvat, kattaa käytännössä vain osan Suomeen muuttavista maahanmuuttajataustaisista perheistä. Käytännössä kotihoidon tukeen ehdotettava raja­us koskisi erityisesti perheitä, jotka muuttavat Suomeen kolmannesta maasta ja joilla ei ole riittävästi asumiskausia toisessa EU-maassa tai ETA-maassa.

Esityksen kotoutumista edistävien tavoitteiden kannalta ei tulisi olla merkitystä sillä, onko kolmannesta maasta Suomeen muuttanut perhe asunut ennen Suomeen muuttoa jossakin toisessa EU-maassa, ETA-maassa tai Sveitsissä. Esityksestä jää epäselväksi miten kolmannesta maasta suoraan Suomeen muuttanut perhe tai samasta maasta ensin toiseen EU-maahan ja sieltä Suomeen muuttava perhe voisivat jatkossa olla kotihoidon tuen saamisen kannalta erilaisessa asemassa ja kuinka asumisen ensin jossakin toisessa EU-maassa ennen Suomeen muuttoa katsottaisiin edistävän Suomeen kotoutumista tai kotimaisten kielten oppimista tavalla, että oikeus kotihoidon tukeen olisi jatkossakin mahdollista. Myös Suomessa koko elämänsä asuneen, mutta EU-alueen ulkopuolelle muuttaneen perheen EU-alueen ulkopuolella syntyneen lapsen olisi jatkossa täytettävä kolmen vuoden asumisaikavaatimus, jos hän täysi-ikäistyttyään muuttaisi Suomeen asumaan, vaikka hänellä ei olisikaan näytetty olevan erityistä tarvetta kotoutumispalveluille tai kielen oppimiselle. Hallituksen esityksen sääätämisyjärjestystä koskevassa osiossa ei ole arvioitu lainkaan eri maahanmuuttajataustaisten perheiden tai tilanteiden yhdenvertaisuuden toteutumista esimerkiksi näissä tilanteissa. Koska esityksessä ei ole perusteltu tai arvioitu lainkaan sitä, miksi eri maahanmuuttajataustaisten perheiden asettamista voitaisiin pitää asianmukaisena ja tarpeellisenä, ehdotus vaikuttaa olevan ristiriidassa syrjinnän kieltoa koskevan vaatimuksen kanssa ja eri perheisiin kohdistuvat erot vaikuttavat osin mielivaltaisilta ja kohtuuttomilta.

Esityksen mukaan sosiaaliturvalainsäädännössä odotus- ja omavastuuajat ovat verraten yleisiä, ja niitä on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty hyväksyttävänä, mutta odotus- ja omavastuun tulisi kuitenkin olla kohtuullinen. Kolmen vuoden asumisaikavaatimusta on esityksessä perusteltu sillä, että myös kansan- ja takuueläkkeessä sekä vammaistuissa on vastaava kolmen vuoden asumisaikavaatimus. Valtuutettu huomauttaa, että kotihoidon tukea voidaan maksaa siihen asti, kun perheeseen kuuluu vähintään yksi alle kolmevuotias lapsi. Käytännössä on siis mahdollista, että yksilapsinen maahanmuuttajataustainen perhe ei olisi lainkaan oikeutettu saamaan kotihoidon tukea kolmen vuoden asumisaikavaatimuksen vuoksi. Eläkkeitä ja vammaistukia maksetaan lähtökohtaisesti pidemmän ajan, jolloin kolmen vuoden asumisaikavaatimuksen täyttäminen on mahdollista. Koska lapsen kotihoidon tuki on luonteeltaan hyvin erilainen kuin eläke tai vammaistuki, tulee asumisaikavaatimusta ja sen kohtuullisuutta arvioida tuki- tai etuuskohtaisesti eikä samaa asumisaikavaatimusta voida suoraan johtaa toiseen tukimuotoon. Ehdotettua kolmen vuoden asumisaikavaatimusta lasten kotihoidon tuen kohdalla on hankala pitää perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla kohtuullisena, jos asumisaikavaatimus käytännössä johtaa osalla perheistä siihen, ettei heillä ole mahdollisuutta saada kyseistä tukea lainkaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että jos esitys etenee eduskuntaan, on esityksestä syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Hiltunen Rainer
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Leimio Marko
Yhdenvertaisuusvaltuutettu - Erityisasiantuntija